

БЪЛГАРО-МАКЕДОНСКИТЕ ОТНОШЕНИЯ – ПОГЛЕД ОТ БЪЛГАРИЯ

Сабрина Калъч

Българо-македонските отношения приемат проблематичен характер още от момента, когато бившата Социалистическа Република Македония обявява своята независимост. Тази тенденция се запазва въпреки желанието на България за известна промяна. Какво стои в основата на недобросъседството и враждебността на тези, които държат в ръцете си управленското кормило и поддържат целенасочено и последователно антибългарска политика?

Защо се случва това? В търсене на отговор ще направим опит да видим така развиващите се събития през оптиката на младия човек, наш съгражданин, чийто представител съм и аз.

В тази посока особено изпъкват две неща:

- факт е, че и до днес в Македония се краде и фалшифицира българска история;

- друг факт, особено набиващ се на очи, е преследването на македонски граждани, самоопределящи се за българи;

- в медиите, които са държавно контролирани, нашата държава ежедневно се представя като враг и съответно обществото така я възприема, дори нещо повече – медиите са късен етап, защото още от училищна възраст започва да се обработва антибългарската “почва”. Вероятно в Македония се опитват да докажат правилото, че една лъжа повторена сто пъти, става истина;

- унищожават се паметници на нашата история и култура...

Зад тази антибългарска доктрина стоят политици, военни, “учени”, педагози, журналисти и т.н. възпитаници на Белград и вероятно пазещи все още портрети на Тито в кабинетите си. Логично е точно подобни личности да продължават линията, заложена още в миналото от бивша Югославия към антибългарска ориентация. Това сръбско лоби с помощта на контролираните медии непрестанно спъва развитието на двустранните отношения, фабрикувайки умишлено пречки, и така те остават незадоволителни. Подобно поведение може да се каже, че не е в интерес на държавния им интерес, защото с оглед на днешната реалност е възможно да доведе до изолация на Македония и дори до нейното разпадане, както прогнозираат някои специалисти.

Наша задача в този анализ, както споменахме по-горе, е да представим как младите хора в България виждат и оценяват развитието на отношенията между двете държави, перспективите и приоритетите пред тях.

Движейки се в равнината на тази проблематика, ще открием там въпроси за деянията на наши политици в защита на националния ни интерес от момента на откъсването на Македония от Титовата федерация, за да избегнат всички тези проблеми, които са се струпали сега.

Началото бе поставено с акта на признаване на независима македонска държава. България първа я призна – безусловно и безрезервно. Всъщност България не постави никакви предварителни условия и това може да се тълкува като израз на нежеланието на нашата държава да се меси във вътрешните работи на съседката си, както и нещо много важно – че няма териториални претенции. Резултатът е липса на елементарна благодарност към източната си съседка, въпреки че актът на признание се извършва, когато останалите съседни държави – Сърбия, Гърция, Румъния, се въздържат. Но Македония явно недооценява тези неща, а пък така наречените политици на България пропускат удобен момент да намерят решение на въпроси, стоящи на дневен ред до ден днешен. Аргументирането на подобен политически акт със сръбската опасност е не особено убедително, тъй като Белград по същото време е ангажиран с множество други проблеми. Тук прозира старание да се оправдаят една грешка и липсата на опит.

Следват още няколко проиграни възможности като безусловното отваряне през 90-те години на българската границата в помощ на македонската икономика, когато на Югославия бяха наложени тежки икономически санкции. Друга пропиляна възможност е моментът с предоставената безвъзмездно бойна техника, който дори се обръща срещу страната ни и подхранва антибългаризма. Дори Република Македония намери в тези действия претекст за разпалване на страх от България като не пропусна удобен момент и съумя да се възползва от помощта ни, за да я обърне срещу нас.

Изводът е, че дори с действията и решенията си политиците ни да защитават суверенитета на Македония, те ще са погрешно разбрани, тълкувани наопаки и зле оценени.

Вероятно в сферата на сантименталното се намират някакви братски чувства от българска страна. Ако това е така, толкова по-зле за нас, тъй като на политическата сцена няма място за сантименталност и емоционалност и вече е настъпило време политиците ни да се поучат от опита си по време на прехода и да се възползват от него при сегашното развитие на отношенията между двете страни.

Ясно е, че добрите пожелания, отправени от българските държавници към македонските им колеги през годините, са останали нечути и са се

разтворили във времето и пространството. Очевидно добронамереността е извървяла повечето от пътя си и е време за градивен компромис при решаването на съществени проблеми и различия, тъй като чакането на адекватна политика от страна на Скопие се оказва твърде дълго и напразно. Докато едни чакат, други, в лицето на антибългарското лоби, не губят време и се стараят да развива делото си. В подкрепа са им медии, партии и сдружения, а от София – тишина.

Българите са търпелив народ, но внасянето на корекция в досега водената външна политика относно Македония е вече наложително. Ние сме страна членка на ЕС и НАТО, а Македония преговаря за присъединяване и е редно да се използват определени лостове в тази връзка. Не бива да се изпуска подобен момент, за да се решат поне някои от най-важните въпроси, стоящи пред двете държави, защото следващият не се знае кога ще настъпи. Македония очаква да я подкрепим за членството ѝ в НАТО и ЕС и вероятно по навик не очаква да дава нещо в замяна. По примера на Гърция би трябвало и ние да поставим сериозни изисквания към Скопие. Южната ни съседка има изключително твърда позиция и реакцията ѝ можеше да се очаква относно спора за името на Македония. От Атина твърдят, че при сегашното положение се манипулира античната гръцка история. Подчертавам – манипулира. Нашият проблем е далеч по-сериозен, защото се касае за кражба на българска история, но нашата позиция е... както винаги – на изчакване. Тъй като надеждата умира последна, ние се надяваме, че и София ще използва преговорния процес, за да повлияе на отношенията си с Македония. Тук дори не става дума за неоснователни искания и притискане в ъгъла, а за очевидни неща като пренаписване и фалшифициране на история, унищожаване на паметници на културата, антибългарска пропаганда и т.н.

Няма да е лесно на млада държава като Македония, ако учи децата си, че световната история е подправена в техен минус, защото това е предпоставка за изолация и задължително ще се получи трагикомичен финал.

Друг важен въпрос е издаването на български паспорти на македонски граждани. Той възниква, след като България предприема кампания за издаване на документи за самоличност на всеки жител на съседката ни, който докаже своя български произход. Вече са издадени хиляди такива. Тази стъпка е предприета с цел да се приобщи македонците с българско потекло. Изненадващо за мнозина стана угодно да са с български произход, вероятно поради многото отворени граници. Според мен това е неправилна стратегия, защото те наричат българския паспорт “европски”, което издава съзнание, противно на очакваното от кампанията и не е много ясно дали приобщаването се случва наистина.

От огромно значение е да се потърси опровержение на, да го наречем, „заблудата“ относно малцинствата на територията на двете държави. Няма такъв етнос македонци, това е една от диалектните групи на България (при кодифицирането на македонския език от десет души не-езиковеди са избрани най-западните говори, за да има налице максимално различие с българския книжовен език... е – до ден днешен се разбираме едни други). Несериозно звучи твърдението, че българи малтретират малката етническа общност македонци. То е все едно да се твърди, че етнически българин малтретира етнически българин на етническа основа. Обаче на международната сцена организации като ОМО „Илинден“ правят сценарии и вдигат излишен шум с единствената цел да покажат как у нас се тъпче македонското малцинство, като по този начин подронват авторитета на вече демократична България. За това спомагат и недобросъвестните наши съграждани, готови на всичко, за да получат документи за жителство предимно в западни държави. За тази цел те водят дела, в които представят себе си в различни сценарии, те са „репресиранни“ и са от „различни малцинствени групи“: „македонци“, цигани, турци; правата им са жестоко потъпкани и търсят политическо убежище. Една невинна игра на индивида, но, умножена хиляди пъти, тя става проблем, от който България трябва да се измъкне, защото не е държава, тъпчеща правата на малцинствата, особено на несъществуващите. Би трябвало този проблем да се популяризира и държавите, играещи определена роля в него, да различават реалност от измислица, което би станало с нужните специалисти.

И друго искам да добавя – никой човек, живеещ в блягоевградска област, не се определя като македонец, който живее в България, и дори да има такъв, държавата ни не би му попречила, не би го заплашвала или тормозила. Докато има не един случай на заплашвани и тормозени македонски граждани, самоопределящи се като българи.

Има нещо друго, заслужаващо вниманието ни: как Македония използва всеки удобен случай да се изкара пред западноевропейските държави като „агънце, оградено от вълци“. По този начин очаква подкрепата им от съжаление и съчувствие. Но стана ясно след срещата на НАТО в Букурещ през април 2008г., където Гърция ѝ наложи вето, че преди присъединяването на Македония към Европейския съюз и НАТО трябва да се реши спорът с Гърция, без да се разчита на евтини номера, които Македония се опитва да прави, защото западноевропейските държави са достатъчно зрели да ги прозрат. Също така се надявам и проблемите с България да се решат преди присъединяването на Македония към европейските структури. Бих била много разочарована, ако двете страни не изгледят отношенията си, но без България да прави още „подаръци“.

Вече имаме добър пример колко благоприятно се отрази процесът на присъединяване на отношенията ни с Румъния, с която имахме някои болни въпроси от миналото, но сега нещата са доста по-стабилни.

Нужно е да се обърне внимание на общественото мнение в Македония. Интерес за мен представляват многото македонски студенти в България. Още не мога да си отговоря как получават българско висше образование, а остават все така негативно настроени към България, въпреки че ние, българите тук, ги уважаваме много. Винаги ме е учудвало и нежеланието им да говорят на български език, макар че учат в български университети, а ние им се радваме и ги поощряваме. Но те продължават да демонстрират неприязън и страх. Може би това е наша грешка. Трудно е да се борим с просръбските нагласи в Македония, а и сърбофилите не биха допуснали така лесно добри отношения на България с Македония, защото това би обезсмислило целия им професионален път през всички тези години, но и ние не трябва да отстъпваме от националния си интерес, а да го защитаваме с всички сили.

Република Македония вече би трябвало да отчете всички наши опити за сближаване, а ние от своя страна е време да покажем, че “сиренето е с пари”, т.е., за да ги подкрепим за НАТО и ЕС, те трябва да го заслужат с определени действия към България.

На мен като българка не ми е приятно да чета и слушам за антибългарската агресия в Македония – как се опитваха да ни иронизират относно честванията по случай присъединяването ни към ЕС, за побоя на български граждани (искам да отбележа, че подонбо нещо не се е случвало в нашата страна), за бойкот на чествания на празници, задържане на български граждани (случая с Драги Каров и бюста на Тодор Александров), позволиха си подигравки в Интернет-пространството с измъченото лице на нашата медицинска сестра, тормозена 8 години в либийски затвор, и то в момент, когато целият свят се опитваше да помогне и положението беше в най-критичната си точка. Може би и малко издребнявам, но защо всичко това идва точно от Македония, а не от някоя друга държава, а после идват същите тези хора и лицемерно искат български паспорти?

Също така смятам, че България би могла да използва много други механизми, като например да се възползва от тежката политическа ситуация в момента в Македония и да всее много раздори, но ние отново даваме знак, че не сме тези, които им искаме злото, и ако не можем да помогнем, то поне не се месим. Съответно много от българските знаци остават незабелязани и неотчетени от Скопие.

Тук искам да спомена изкуствено създалия се езиков спор между двете страни и как добре той изигра ролята си, манипулирайки общественото мнение в Македония. А в България никога не сме отричали правото на хората там да наричат езика си както искат. Дори ако трябва да

сме искрени, българското общество не е особено заинтересовано от тези проблеми, но също така няма българин по света, който знае какъв език са говорили родителите му, бабите и дядовците му, и който да е съгласен, че този език е друг, а не български.

И още една, последна препоръка за развитие на отношенията между България и Македония – да се възползваме от съдействието, което македонският посланик у нас предлага при регистриране на български партии в Македония, както и при въвеждане на български печат, радио или др., за да знаят и нашата гледна точка по възникващи въпроси, а също и да се организират инициативи между двете страни от всякакъв род, които помоему биха помогнали да преодолеем гордостта си – и ние, и те, и да се сближим.

Не мога да забравя каква хубава емоция ми донесе организираният в Благоевград македонски фестивал в края на лятото на 2007 година. Там имаше и български, и македонски участници и всички пяха на една сцена, преодолели различията. Така би трябвало да е и на международната сцена, защото преодолявайки различията и ненужните спорове, бихме могли да бъдем добри партньори и да си помагаме взаимно за развитието на двете страни и за успешно интегриране в европейската система.

Библиография:

1. Даскалов, Г., “За новата политика към Р Македония”, сп. “Македонски преглед”, бр. 1, 2008.
2. В-к “Македония”, бр. 30, 28 юли 1998.
3. www.macedonia-science.org
4. “Обидни квалификации по наш адрес от страна на Македония са недопустими”, интервю с Евгени Кирилов – евродепутат от групата на европейските социалисти, 7 април 2008.